

ШЕПТУХА

Олена Михайлівна
sheptuhaom@gmail.com

УДК 336.7

АНАЛІЗ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ БАНКІВ УКРАЇНИ

THE ANALYSIS OF UKRAINIAN BANKS' OWN CAPITAL

к.е.н., доцент, Харківський
національний університет
будівництва та архітектури*Стаття присвячена визначенню змісту та аналізу власного капіталу банків України. У статті з урахуванням особливостей сучасного етапу розвитку банківської системи України проведено аналіз показників нормативних значень достатності та зміни власного та регулятивного капіталу вітчизняних банків.**Статья посвящена определению содержания и анализу собственного капитала банков Украины. В статье с учетом особенностей современного этапа развития банковской системы Украины проведен анализ показателей нормативных значений достаточности и изменения собственного и регулятивного капитала отечественных банков.**The article is devoted to the definition of content and analysis of banks' own capital. In the article, it is taking into account the peculiarities of the current stage of development of the banking system of Ukraine, an analysis of the indicators of the regulatory values of sufficiency and changes in the domestic and regulatory capital of domestic banks is made.***Ключові слова:** капітал, власний капітал банку, регулятивний капітал, нормативи діяльності банків**Ключевые слова:** капитал, собственный капитал банка, регулятивный капитал, нормативы деятельности банков**Keywords:** capital, equity of the bank, regulatory capital, bank performance standards**ВСТУП**

Сьогодні банкам доводиться функціонувати у доволі складних умовах, викликаних фінансово-економічною кризою, політичною нестабільністю, саме тому аналіз формування власного капіталу банків є актуальним питанням, що впливає на успішність та результативність їх діяльності.

Теоретичні й практичні аспекти формування та аналізу власного капіталу банку висвітлено у працях багатьох вчених, зокрема, Алексеєнко М.Д. [1], Антонюк О.І. [2], Васюренка О.В. [4], Міщенко В.І. [6], Онищенко Ю.І., Гребенцікової Т.С. [7], Рябіної Л.М. [3], Ткаченко Є. [10].

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні сутності та аналізі власного капіталу банків України.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення вимог нормативно-правових актів з формування капіталу банку.

РЕЗУЛЬТАТИ

Капітал банку – це кошти, спеціально створені фонди та резерви, призначені для забезпечення фінансової стійкості, комерційної та господарської діяльності, відшкодування можливих збитків, і які перебу-

вають у користуванні банку. Термін «капітал» походить від лат. capitalis – головний.

У Законі України «Про банки і банківську діяльність» капітал банку визначається як власні кошти, залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань [9].

У табл. 1 наведена характеристика видів банківського капіталу (сутність, функції) [5].

У табл. 2 наведені основні показники діяльності вітчизняної банківської системи за 2012-17 рр.

Як бачимо, активи банків мали тенденцію до збільшення до 2015 р., після чого значно скоротилися, і почали зростати з 1.01.2017 р.. За такими показниками, як кореспондентські рахунки, відкриті в інших банках, надані кредити, тенденція є аналогічною. Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями), починаючи з 2015 р. поступово збільшуються.

На рис. 1 наведена динаміка власного капіталу українських банків за 2012-2017 рр..

Розмір власного капіталу до 1.01.2014 р. мав тенденцію до зростання, проте у 2014 р. різко та суттєво скоротився. З 1.01.2017 р. почалося нарощування власного капіталу вітчизняними банками. Але показник власного капіталу більше 15 млрд. грн. станом на 1.01.2017 р. мали лише три банки – Ощадбанк, Укресімбанк та Приватбанк.

Зміни у структурі нормативів капіталу Н1 та Н2 наведені на рис. 2.

Таблиця 1

Характеристика видів банківського капіталу

Показники	Власний капітал	Статутний капітал	Регулятивний капітал
Сутність	Частка майна банку, яка фінансується за рахунок власників та власних засобів банку. Головними складовими власного капіталу у банку є його статутний, додатковий та резервний капітал, а також нерозподілений прибуток.	Сума внесків власників банку в його активи згідно із статутними документами.	Сукупність основного (1-го рівня) капіталу та додаткового (2-го рівня) капіталу банку.
Функції	1. Заснування і введення у дію банківської установи; 2. База для обрахунку дивідендів й розподілу майна; 3. Репрезентативна (рекламна) функція.	1. Відповідальність та гарантія; 2. Забезпечення ліквідності; 3. Контроль та управління; 4. Захисна функція.	1. Покриття можливих негативних наслідків від різноманітних ризиків, що банки несуть в процесі діяльності; 2. Забезпечення захисту депозитів, фінансової стійкості і стабільності діяльності банківської установи; 3. Покриття збитків; 4. Відрахування до фондів і резервів з прибутку; 5. Відображення у публічних звітах руху коштів; 6. Відрахування коштів на рахунки в інші банки.

Таблиця 2

Основні показники діяльності банківської системи за 2012-2017 рр. [складено за даними [8]]

Показники	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018
Кошти в НБУ, млрд. грн.	33,74	47,22	27,55	27,39	40,8	37,36
Кореспондентські рахунки, відкриті в інших банках, млрд. грн.	99,47	78,11	99,75	129,51	121,8	96,28
Кредити надані, млрд. грн.	815,33	911,40	1,006,36	965,09	1005,92	1042,8
Частка простроченої заборгованості по кредитах у загальній їх сумі, %	8,90	7,70	13,50	22,10	30,5	54,54
Резерви за активними банківськими операціями (включаючи резерви за операціями), млрд. грн.	141,32	131,25	204,93	321,30	484,38	516,98
Активи банків, усього, млрд. грн.	1127,19	1278,09	1316,85	1254,38	1274,7	1336,36

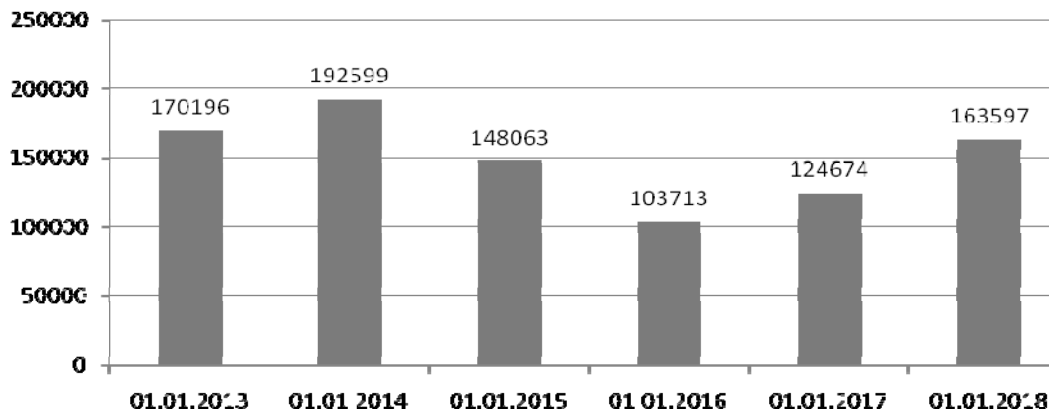

Рис. 1. Динаміка власного капіталу українських банків у 2012-2017 рр., млн. грн. [складено за даними [8]]

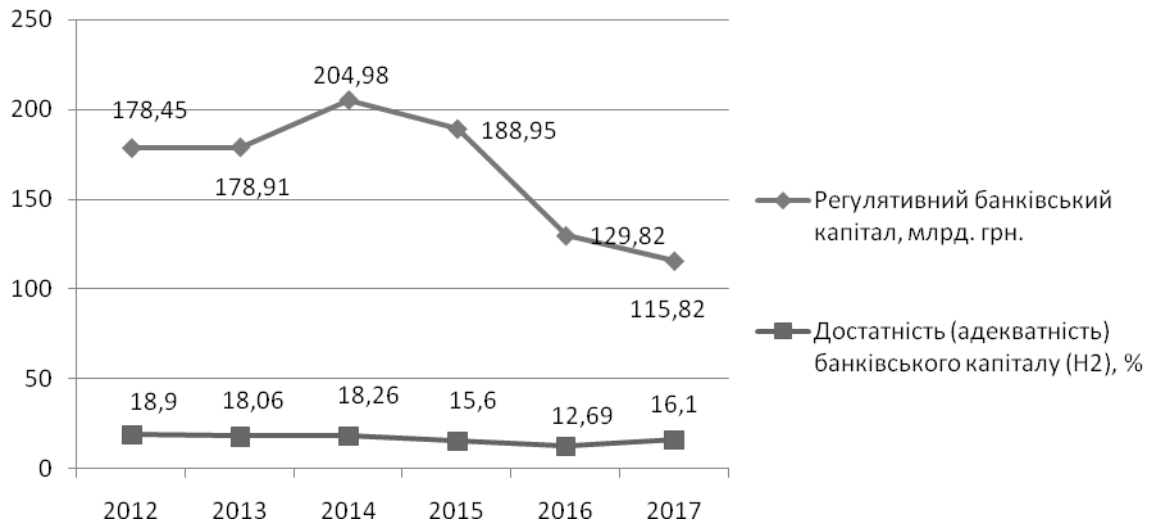

Рис. 2. Показники нормативних значень достатності та зміни в структурі регулятивного капіталу у 2012-17 рр. [складено за даними [8]]

У сукупності регулятивний капітал банків з 2015 р. суттєво зменшився, що свідчить про негативні явища у фінансовій системі країни та слугує сигналом до прийняття рішень. Для їх вирішення, наприклад, НБУ було б доцільно переглянути нормативні значення на адекватність у поточних ринкових умовах та розробити програми, які б допомагали банкам покращити результати.

Проаналізуємо ефективність банківської системи України (рис. 3).

Можна прослідкувати тенденцію до поступового підвищення рівня капіталізації по всій банківській системі у період 2012-13 рр., а з 2014 р. – показники погіршилися. Про це свідчить зменшення обсягів ре-

гулятивного капіталу. Лише у 2014 р. показник регулятивного капіталу зменшився більше, ніж на 30 %. Зростаючий розмір власного капіталу банків, виконуючи захисну функцію, став підґрунтям для поступового виходу з кризи та повернення до нормального функціонування більшості банківських установ у період 2012-13 рр., проте кризові явища 2014 р. призвели до погіршення стану банківської системи.

Результати аналізу свідчать про загальне погіршення ефективності діяльності банків, адже показники прибутковості капіталу і активів протягом 2012-16 рр. знизилися.

На рис. 4 зображена питома вага капіталу в пасивах банків.

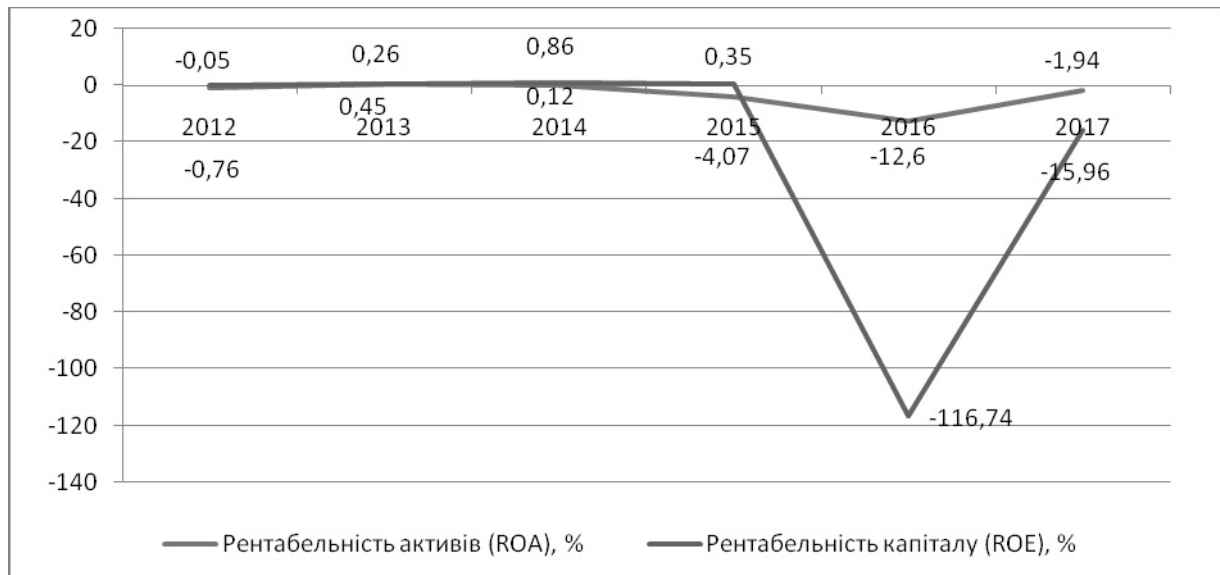

Рис. 3. Основні показники прибутковості банківської системи за 2012-17 рр. [складено за даними [8]]

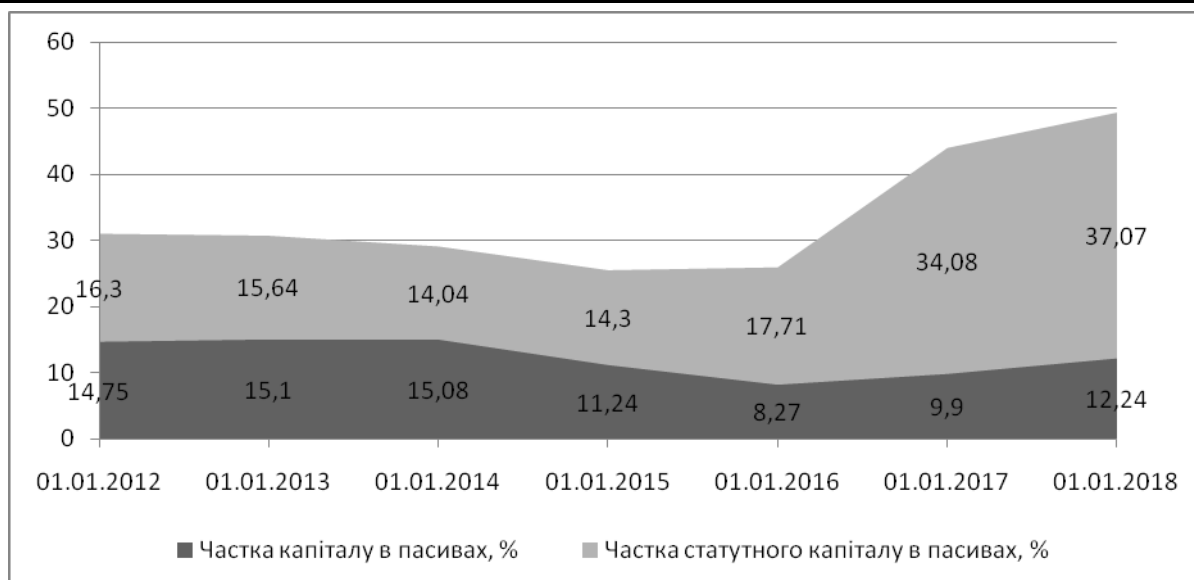

Рис. 4. Динаміка питомої ваги капіталу в пасивах українських банків у 2012-17 рр., %
[складено за даними [8]]

В Україні розмір сплаченого зареєстрованого статутного капіталу має тенденцію до зростання. Його питома вага в пасивах банків зростає швидшими темпами, ніж питома вага капіталу в пасивах банків (винятком є 2015 р.).

ВИСНОВКИ

Останнім часом рівень капіталізації вітчизняних банків зростає, що є позитивним фактом, але зростання статутних фондів банків перевищує зростання інших складових банківського нормативного капіталу.

Банкам України і надалі слід впроваджувати процес накопичення власного капіталу та раціональне управління ним, оскільки зростання капіталу має супроводжуватись підвищенням рівня його ефективного використання. Поглиблення процесу капіталізації та виконання трансформаційної функції посередника вимагає від банків загострення конкуренції в банківській системі. Подальше нарощування обсягів власного капіталу як необхідної передумови розвитку банківського сектору України, по суті, не має альтернативи.

Список використаних джерел

1. Алексеєнко М.Д. Капітал банку: питання теорії і практики: монографія. Київ: КНЕУ, 2002. – 276 с.
2. Антонюк О.І. Особливості формування капіталу

комерційними банками в Україні. *Інноваційна економіка*. 2014. №50. С. 160-164.

3. Банківські операції: навч. посібник. За ред. Рябіної Л.М. Одеса: ОДЕУ, 2011. – 536 с.

4. Васюренко О.В., Волохата К.О. Економічний аналіз діяльності комерційних банків: навчальний посібник. Київ: Знання, 2006. 463 с.

5. Кушнір С.О., Вернидуб М.Ю. Особливості формування власного капіталу комерційного банку в Україні. *Молодий вчений*. 2016. №4(31). С. 104-109.

6. Міщенко В.І., Словянська Н.Г. Банківські операції: підручник. Київ: Знання, 2006. 727 с.

7. Онищенко Ю.І., Гребенщикова Т.С. Чинники формування власного капіталу банків України. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 525-530.

8. Офіційний сайт НБУ: Банківський нагляд. Основні показники діяльності банків України. URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 15.05.2018).

9. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2121-III від 07.12.2000. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 15.05.2018).

10. Ткаченко Є., Яришко О., Романова Ю. Капітал банку: теоретичні засади визначення його сутності. *Економічний аналіз*. 2013. Вип. 12. Част. 2. С. 102-105.